

СІРКО РОСТИСЛАВ БОГДАНОВИЧ

Чернівецький інститут Міжнародного гуманітарного університету,
директор, кандидат юридичних наук, доцент

ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ: ОКРЕМІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ПИТАННЯ

Належне правове регулювання перевезень вантажів багажу, вантажобагажу пасажирів і пошти, на залізничному транспорті, є однією з важливих категорій у цивільному законодавстві України, а також законодавче регулювання порядку укладання та припинення договорів про здійснення перевезень залізничним транспортом, а також регулювання відповідальності сторін за договором перевезення вантажу, пасажирів, багажу та пошти залізничним транспортом.

Одним з основних обов'язків перевізника є забезпечення безпеки пасажирів і збереження речей, що з ним перевозяться (ст. 910 ЦК України). *Предметом договору* перевезення пасажирів та багажу є дії перевізника з доставки багажу до пункту призначення і видачі його уповноваженій особі. При цьому необхідно відрізнити речі, які перевозяться пасажиром (ручну поклажу) від речей, які пасажир здає залізниці за багажною квитанцією (багажу). *Ручна поклажа* – речі, що знаходяться у володінні пасажирів під час перевезення, плата за перевезення яких не вноситься (виняток, – якщо вага перевищує встановлену норму). *Багаж* – це речі та інші матеріальні цінності, що відправляються пасажиром за окрему плату за наявності проїзних документів у багажному вагоні, який прямує в тому самому напрямку, що і пасажир, про що видається багажна квитанція. *Вантажобагаж* – вантаж, що перевозиться в пасажирських і поштово багажних поїздах [1; 2, с. 139].

Законом визначені питання контролю перевезень і обслуговування пасажирів, який здійснюється посадовими та службовими особами залізниць, контролерами-ревізорами поїздів, працівниками технологічного контролю, ревізорами інструкторами з контролю пасажирських поїздів щодо дотримання пасажирами та перевізником вимог Статуту залізниць України [1], «Порядку обслуговування громадян залізничним транспортом», «Правил поведінки громадян на залізничному транспорті», посадових інструкцій тощо [3; 4].

Кожний учасник перевізного процесу несе відповідальність перед пасажиром, відправником вантажобагажу з моменту прийняття багажу чи вантажобагажу до перевезення і видачі багажної квитанції [5, с. 726]. Кожна наступна залізниця чи суб'єкт підприємницької діяльності, який приймає багаж чи вантажобагаж, вступає тим самим у договір перевезення і покладає на себе всі обов'язки, які виникають при цьому.

Змістом зазначеного договору є сукупність його умов. Договір перевезення наділяє пасажирів певними правами, що визначають призначення самого договору та враховуючих особливі життєві обставини, що можуть виникнути у певних групах чи навіть окремих пасажирів (на-

приклад, повернути придбаний квиток перевізнику з одержанням його вартості за винятком встановленого збору, робити зупинки на шляху сполучення тощо).

За договором залізничного перевезення вантажу залізниця зобов'язується доставити ввірений їй вантажовідправником вантаж у пункт призначення в зазначений термін і видати його одержувачу, а відправник зобов'язується сплатити за перевезення встановлену плату (ст. 22 СЗУ, ст. 307 ГК). Таке поняття договору відрізняється від його визначення в ЦК України, де немає слів про те, що ввірений вантаж залізниця повинна доставити в зазначений термін, проте це впливає з загальних положень зобов'язальних правовідносин і в разі порушення встановленого строку доставки спричиняє майнову відповідальність залізниці [1].

В свою чергу, на транспортні організації загального користування покладаються певні публічно-правові обов'язки, які спрямовані на створення необхідних умов для належного обслуговування громадян. У зв'язку з цим, як правильно зазначається в літературі, обов'язки транспортних організацій поділяються на три групи: 1) забезпечити всім потенційним пасажиром рівні умови майбутнього договору перевезення; 2) створити мінімальну необхідну матеріальну базу для придбання пасажирського квитка; 3) сформувати систему інформаційного забезпечення для можливості кожної заінтересованої особи отримати вичерпні відомості щодо запланованої поїздки [7, с. 15].

Обов'язки транспортних організацій носять забезпечувально-організаційний характер (а стосовно майбутніх договорів перевезення пасажирів можуть розглядатися також в якості «переддоговірних» обов'язків), що докладно регламентуються спеціальним законодавством [8, с. 305].

Коло основних обов'язків перевізника передбачено самим визначенням договору перевезення пасажирів, проте цим обов'язки перевізника не обмежуються, що пояснюється наявністю забезпечених прав пасажирів, зокрема, обов'язком залізниці є не лише доставити пасажирів у пункт призначення, але й в період виконання вказаного обов'язку створити пасажирів безпечні і комфортні умови поїздки [с. 237].

Отже, за способом правового регулювання всі обов'язки перевізника можна поділити на дві групи: 1) обов'язки, що випливають із передбачених законодавством прав пасажирів, щодо забезпечення цих прав; 2) обов'язки перевізника, які встановлені і регламентовані безпосередньо транспортним законодавством.

Слід відмітити, що перевізник відповідає за втрату, нестачу, псування або пошкодження багажу і пошти. Він відповідає (у розмірі фактичної шкоди) за їх схоронність з моменту прийняття їх до перевезення і до видачі одержувачу, якщо не доведе, що втрата, нестача, порча або пошкодження багажу і пошти виникли внаслідок обставин, які перевізник не міг запобігти і усунення яких від нього не залежало (ст. 127 СЗУ).

Задоволення численних потреб у перевезеннях вантажів вимагає певних організаційних передумов, що здійснюється передусім за допо-

могою планування перевезень. Для забезпечення виконання договірних зобов'язань здійснюється перспективне та поточне планування перевезень згідно з Статутом та Правилами планування перевезення вантажів. Так, місячне планування перевезення вантажів здійснюється залізницями відправленнями на основі поточних та довгострокових договорів про організацію перевезення вантажів та замовлень відправників (вантажовласників або за їх дорученням – експедиторських організацій).

Список використаної літератури:

1. Статут залізниць України: постанова Кабінету Міністрів України від 06.04.1998. *Офіційний вісник України*. 1998. № 14.
2. Залесский В.В. Транспортные договоры : учеб.-практ. пособ. М.: Юринформцентр. 2001. 311.
3. Порядок обслуговування громадян залізничним транспортом: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.1997. *Офіційний вісник України*. 1997. № 12.
4. Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України: Наказ Мінтранс України від 28.07.1998 № 297. *Офіційний вісник України*. 1998. № 40.
5. Харитонов Е.О. Гражданское право Украины: учеб. / Е.О. Харитонов, Н.А. Саниахметова. Х.: Одиссей. 2008. 920 с.
6. Правове регулювання перевезень в Україні / За ред. Є.О. Харитонова. Х.: Одиссей, 2006. 560 с.
7. Залесский В.В. О защите прав пассажира в отношениях с транспортной организацией-перевозчиком. *Право и экономика*. 2000. № 9. С. 15-21.
8. Брагинский М.И. Договорное право. Книга 2. М.: «Статут». 2004. 848 с.

Ключові слова: договір перевезення, договір перевезення пасажирів, залізниця, залізничний транспорт, пасажир.

Ключевые слова: договор перевозки, договор перевозки пассажира, железная дорога, железнодорожный транспорт, пассажир.

Key words: contract of carriage, contract of carriage of a passenger, railway, rail transport, passenger.

СОЦЬКИЙ АРТУР МИХАЙЛОВИЧ

*Чернівецький інститут Міжнародного гуманітарного університету,
в.о. завідувача кафедри юриспруденції, кандидат юридичних наук, доцент*

МАТЕРІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РОБОТОДАВЦЯ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

Питання наукового дослідження працівника як повноправного суб'єкта матеріальної відповідальності обговорюється та вивчається в спеціальній юридичній літературі, проте доцільно зауважити, що